

Reformace Edvarda VI.

Když Jindřich VIII. v roce 1547 zemřel, zdědil trůn jeho devítiletý syn Edward VI. Protože Edward dostal protestantské humanistické vzdělání, měli protestanti velká očekávání a doufali, že bude jako Josiáš, biblický judský král, který zničil oltáře a obrazy Baala. Během sedmi let Edwardovy vlády protestantský establishment postupně zavedl náboženské změny, které byly *„navrženy tak, aby zničily jednu církev a postavily jinou, v náboženské revoluci bezohledné důkladnosti“*.

Zpočátku však byl Edward politicky málo odpovědný. Skutečná moc byla v rukou regentské rady, která zvolila Edwarda Seymoura, 1. vévodu ze Somersetu, za lorda protektora. Protestantský Somerset usiloval o reformu zpočátku váhavě, částečně proto, že jeho pravomoci nebyly nepopíratelné. Šest článků zůstalo zákonem země a dne 24. května bylo vydáno prohlášení proti jakýmkoli *„inovacím a změnám v náboženství“*.

Edward VI.

Seymour a Cranmer přesto plánovali další reformu náboženství. V červenci byla vydána *Kniha kázání*, ze které měli všichni duchovní kázat v neděli. Homilie byly svým obsahem výslovně protestantské a odsuzovaly relikvie, obrazy, růženec, svěcenou vodu, palmy a další *„papežské“*

pověry". A rovněž, že to přímo odporovalo *Královské knize* učení „*ospravedlňujeme se pouze vírou, svobodně a bez skutků*". Přes námitky Gardinera, který zpochybňoval zákonnost obcházení jak parlamentu, tak Shromáždění, se ospravedlnění vírou stalo ústředním učení anglické církve.

Obrazoborectví a zrušení chantryl

V srpnu 1547 bylo jmenováno třicet komisařů – téměř všichni protestanti – k provedení královské vizitace anglických kostelů. Královské soudní příkazy z roku 1547, vydané k vedení komisařů, byly vypůjčeny z Cromwellových příkazů z roku 1538, ale byly revidovány tak, aby byly radikálnější. Historik Eamon Duffy je nazývá „významným posunem směrem k plnohodnotnému protestantismu“. Církevní procesí – jeden z nejdramatičtějších a nejveřejnějších aspektů tradiční liturgie – byla zakázána. Soudní příkazy rovněž zaútočily na používání svátostných věcí, jako je svěcená voda. Bylo zdůrazněno, že neudělovaly ani požehnání, ani uzdravení, ale pouze připomínaly Krista. Zapalování votivních svíček před obrazy svatých bylo v roce 1538 zakázáno a příkazy z roku 1547 šly dále tím, že postavily mimo zákon i ty svíce, které byly umístěny na půdě v podkroví. Rovněž byl odsouzen přednes modlitby růžence.

Soudní příkazy spustily na podzim roku 1547 vlnu obrazoborectví. Zatímco soudní příkazy pouze odsuzovaly obrazy, které byly zneužívány jako předměty uctívání nebo oddanosti, definice zneužívání byla rozšířena, aby ospravedlnila zničení všech obrazů a relikvií. Vitráže, svatyně, sochy a roody byly poškozeny nebo zničeny. Zdi kostelů byly obílené a pokryté biblickými texty odsuzujícími modlářství.

Konzervativní biskupové Edmund Bonner a Gardiner protestovali proti vizitaci a oba byli zatčeni. Bonner byl propuštěn téměř po dvou týdnech ve vězení Fleet. Gardiner byl poslán do vězení Fleet v září a zůstal tam až do ledna 1548. Nadále však odmítal prosazovat novou náboženskou politiku a byl znovu zatčen v červnu, kdy byl po zbytek Edwardovy vlády poslán do Toweru.

Když se v listopadu 1547 sešel nový parlament, začal demontovat zákony na ochranu tradičního náboženství, přijaté za vlády Jindřicha VIII. Zákon o šesti člancích byl zrušen – dekriminalizoval popření skutečné fyzické přítomnosti Krista v eucharistii. Rovněž byly zrušeny staré zákony o kacířství, které umožňovaly svobodnou debatu o náboženských otázkách. V prosinci přijatý zákon o svátosti umožňoval laikům přijímat přijímání pod obojí, víno i chléb. Proti tomu se postavili konzervativci, ale protestanti to uvítali.

Zákon o chantries 1547 (institucích, vydělávajících na modlitbách za mrtvé) zrušil zbývající chantry a zabavil jejich majetek. Na rozdíl od zákona *Chantry Act 1545* byl zákon z roku 1547 záměrně navržen tak, aby odstranil poslední zbývající instituce věnované modlitbě za mrtvé. Zkonfiskované bohatství financovalo drsné namlouvání Skotska. Chantryští kněží sloužili ve farnostech jako pomocní duchovní a učitelé a některá společenství byla zničena ztrátou charitativních a pastoračních služeb z jejich chantéry.

Historici zpochybňují, jak dobře to bylo přijato. A. G. Dickens tvrdil, že lidé „*přestali věřit v přímlyvné mše za duše v očistci*“, ale Eamon Duffy tvrdil, že demolice chantrových kaplí a odstraňování obrazů se shodovaly s činností královských návštěvníků. Důkazy jsou často nejednoznačné. Na některých místech se chantryští kněží i nadále modlili za mrtvé a žádali pozůstalé, aby jim za to zaplatili.

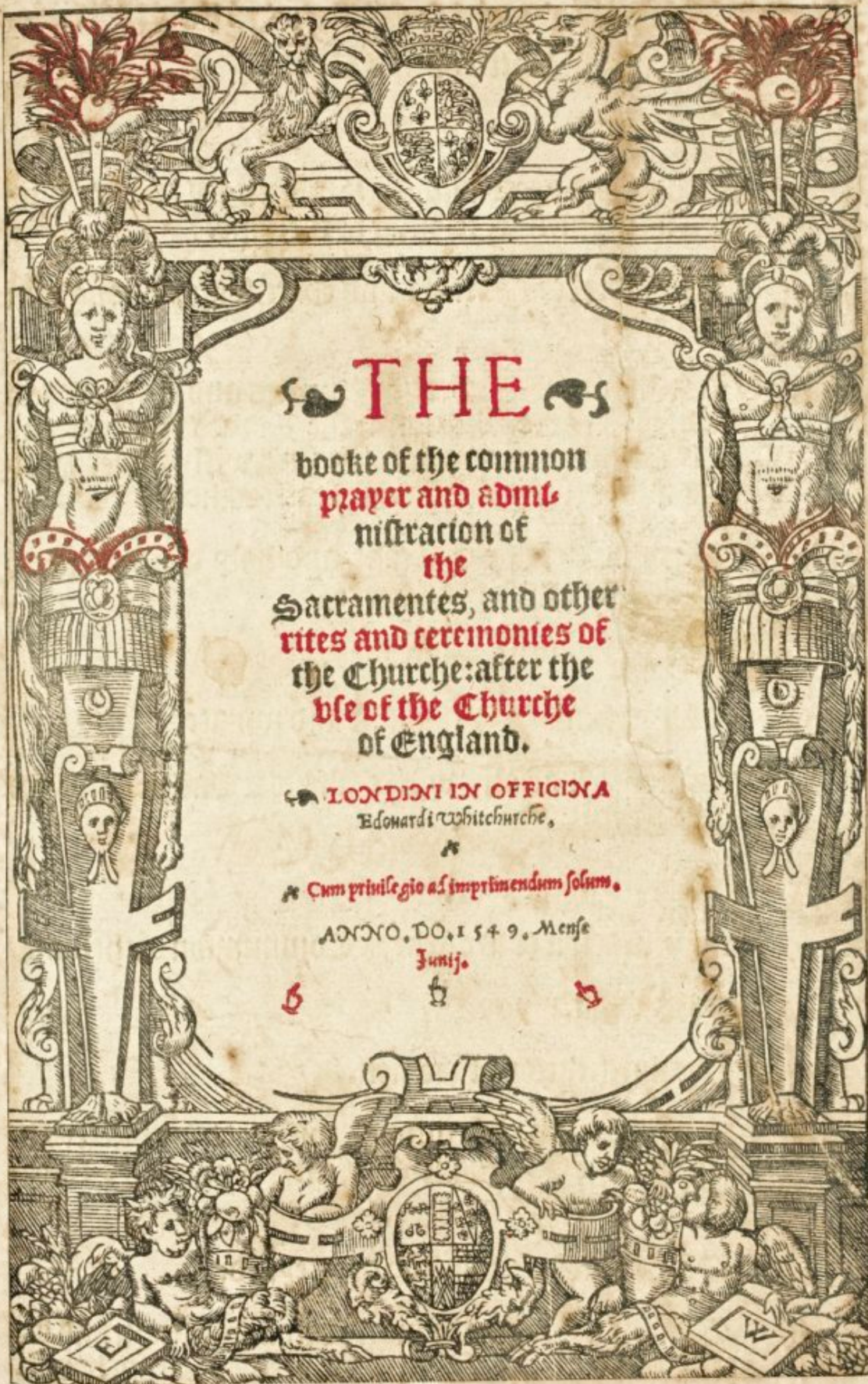
Některé farnosti podnikly kroky ke skrytí obrazů a relikvií, aby je uchránily před konfiskací a zničením. Opozice proti odstraňování obrazů byla široce rozšířená – natolik, že když byl během společenství Commonwealth pověřen William Dowsing úkolem rozbít obrazu v Suffolku, jeho úkol, jak jej zaznamenává, byl obrovský.

Druhý rok Edwardovy vlády byl zlomem pro anglickou reformaci; mnoho lidí označilo rok 1548, nikoli třicátá léta, jako začátek rozkladu anglické církve z římskokatolické církve. Dne 18. ledna 1548 Rada zrušila používání svíček na svíčkových mších, popela na Popelcovou středu a palem na Květnou neděli. Dne 21. února koncil výslovně nařídil odstranění všech církevních obrazů.

8. března královské prohlášení oznámilo významnější změnu – první velkou reformu mše a oficiální eucharistické teologie anglikánské církve. „*Řád přijímání*“ byla řada anglických nabádání a modliteb, které odrážely protestantskou teologii a byly vloženy do latinské mše. Významným odklonem od tradice bylo to, že individuální zpověď knězi – což byl požadavek před přijetím eucharistie – byla volitelná a nahrazena obecným vyznáním, které učinil sbor jako celek. Dopad na tento náboženský zvyk byl hluboký, protože většina laiků, nejen protestantů, s největší pravděpodobností přestala vyznávat své hříchy svým kněžím. V roce 1548 se Cranmer a další přední protestanti přesunuli z luteránského do reformovaného postoje k eucharistii. Pro Cranmerovu změnu myšlení byl významný vliv štrasburského teologa Martina Bucera. Tento posun lze pozorovat ve výuce eucharistie řádu společenství. Laici byli poučeni, že při přijímání svátosti „*duchovně jedí Kristovo tělo*“, což byl útok na víru ve skutečnou tělesnou přítomnost Krista v eucharistii. Řád přijímání byl do nové modlitební knihy začleněn téměř beze změny.

Tato modlitební kniha a liturgie, *Kniha společných modliteb*, byla schválena zákonem z roku 1549. Nahradila několik tehdy používaných regionálních latinských obřadů, jako je *Používání Sarumu*, *Používání Yorku* a *Používání Herefordu*, slovem Anglickou liturgii. Tato první modlitební kniha, kterou vytvořil Cranmer, byla dočasným kompromisem s konzervativci. Poskytovala protestantům službu bez toho, co považovali za pověru, při zachování tradiční struktury mše.

Cykly a roční období církevního roku byly nadále sledovány a byly k dispozici texty pro denní Matins (ranní modlitba), mše a Evensong (večerní modlitba). Kromě toho existoval kalendář svátků s výběrem a čtením Písma, vhodných pro tento den. Kněží stále nosili roucha – modlitební kniha je doporučovala raději než ornát. Mnoho služeb bylo málo změněno. Křest si uchoval silně svátostný charakter, včetně požehnání vody ve křtitelnici, slibů od kmotrů, provedení znamení kříže na čele dítěte a zabalení do bílé sváteční látky. Potvrzovací a sňatkové služby následovaly rituál Sarum. Byly zde také zbytky modlitby za mrtvé a zádušní mše, jako například ustanovení o slavení svatého přijímání na pohřbu.

THE

booke of the common
prayer and admini-
stration of
the
Sacramentes, and other
rites and ceremonies of
the Church: after the
vse of the Church
of England.

LONDINI IN OFFICINA
Edmundi Whitelchurche,

Cum privilegio ad imprimendum solum.

ANNO. DO. 1549. Mense
Junij.

První kniha společných modliteb

První kniha společných modliteb byla nicméně „radikálním“ odklonem od tradičního uctívání v tom smyslu, že „*eliminovala téměř vše, co do té doby bylo ústředním bodem eucharistické zbožnosti*“. Přijímání se konalo bez jakéhokoli povýšení posvěceného chleba a vína. Vyzdvihování bylo ústředním okamžikem staré liturgie, která byla spojena s myšlenkou skutečné přítomnosti Kristova těla. Kromě toho byla modlitba zasvěcení změněna, aby odrážela protestantskou teologii. Byly zmíněny tři oběti; první byla Kristova oběť na kříži. Druhou byla oběť chvály a díkyvzdání sboru a třetí obětování „*sebe, našich duší a těl, abychom byli rozumnou, svatou a živou obětí*“ Bohu. Zatímco středověký kánon mše „*výslovně označil akci kněze u oltáře obětí Krista*“, modlitební kniha toto spojení přerušila tím, že uvedla, že církevní díkyvzdání v eucharistii nebylo to samé jako Kristova oběť na kříži. Místo toho, aby kněz obětoval Krista Bohu Otci, shromáždění obětovali své chvály a poděkování. Eucharistii bylo nyní třeba chápat pouze jako prostředek k účasti a přijímání výhod Kristovy oběti.

Byly i jiné odchylky od tradice. Přinejmenším zpočátku neexistovala žádná hudba, protože výměna kostelní za latinskou hudbu by trvalo nějakou dobu. Většinu liturgického roku jednoduše „*buldozeroval*“ pouze s hlavními svátky Vánoc, Velikonoc a Svatodušní svátky spolu s několika dny biblických svatých (apoštolové, evangelisté, Jan Křtitel a Marie Magdaléna) a pouze dvěma mariánskými svátky (Očištění a Zvěstování), Nanebevzetí, Boží tělo a další svátky byly zrušeny.

V roce 1549 parlament také legalizoval církevní manželství, což sice někteří protestanti (včetně Cranmera) praktikovali, ale považovali to za ohavnost konzervativců.

Prameny

- Marshall, Peter: *Heretics and Believers: A History of the English Reformation*. Yale University Press (2017).
- MacCulloch, Diarmaid: *Thomas Cranmer: A Life* (revidované vydání). London: Yale University Press, (1996).
- MacCulloch, Diarmaid: *The Boy King: Edward VI and the Protestant Reformation*. University of California Press, (1999).
- MacCulloch, Diarmaid: *The Later Reformation in England, 1547–1603*. British History in Perspective (2. vydání). Palgrave, (2001).
- MacCulloch, Diarmaid: *The Reformation: A History*. Penguin Books, (2003).

[Štěpán Křivánek](#)

Článek je součástí [Baptistické encyklopedie](#) a je průběžně doplňován a aktualizován.

Poslední aktualizace 17. 9. 2020